

Perintah Khidmat Masyarakat bagi Kanak-kanak yang Berkonflik dengan Undang-undang: Teori, Kerangka Perundangan dan Halatuju di Malaysia

(Community Service Order for Children in Conflict with the Law: Theory, Legal Framework and Prospect in Malaysia)

MOHD. AL-ADIB SAMURI

ABSTRAK

Perintah khidmat masyarakat adalah suatu perintah yang dilihat sebagai suai manfaat terhadap kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang. Bagaimanapun, perintah ini masih belum diperuntukkan dalam Akta Kanak-kanak 2001 (Akta 611) untuk kanak-kanak bawah 18 tahun di Malaysia. Walaupun terdapat perancangan kerajaan Malaysia untuk memperuntukkan perintah ini pada masa depan, masih tidak banyak kajian bersifat legalistik yang membicarakan perintah ini dari segi aspek teori, kerangka perundangan dan juga pelaksanaannya. Sehubungan itu, artikel ini bertujuan untuk membahaskan perintah khidmat masyarakat dalam aspek teoritikal, kerangka perundangan dan potensi pelaksanaannya terhadap kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang di Malaysia. Artikel ini mendapati bahawa perintah khidmat masyarakat adalah suatu perintah yang didasari dengan teori pemulihan dan merupakan suatu perintah yang mengutamakan kepentingan kanak-kanak. Kanak-kanak akan diintegrasikan dengan masyarakat menerusi perintah khidmat masyarakat dan proses tersebut akan mengurangkan kadar residivisme dan berpotensi untuk memulihkan mereka. Kajian ini signifikan kerana dapat menyumbang kepada pembinaan kerangka perundangan bagi perintah khidmat masyarakat terhadap kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang di Malaysia.

Kata kunci: perintah khidmat masyarakat, pesalah kanak-kanak, pemulihan

ABSTRACT

Community service order is one of the suitable order for children in conflict with the law. Unfortunately in Malaysia, this particular order still not been stipulated under the Child Act 2001 (Act 611) for the juvenile (under 18 years old). Eventhough Malaysian Governement had mentioned about their plan to implement this order, there is lack of legal research regarding this order, in terms of theoritical, legal framework and the implementation. Therefore, the objective of this article is to discuss the community service order in theoritical perspective, legal framework and the potential implementation towards children in conflict with the law in Malaysia. This article found that the community service order is based on the rehabilitation theory dan one of the leading orders that upheld the best interest of the child. With this order, the juvenile offenders would be integrated with the society and eventually would reduce recidivism rate and potentially rehabilitate them. This research is significant as it contributes to the development of the legal framework for the community service order of the children in conflict with the law in Malaysia.

Keywords: community service order, children in conflict with the law, rehabilitation

PENGENALAN

Setelah seratus tahun sistem keadilan jenayah kanak-kanak beroperasi dalam dunia moden, perintah-perintah yang mengintegrasikan kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang dengan masyarakat telah mula diperkenalkan. Salah satu perintah tersebut ialah khidmat masyarakat. Dalam dua dekad mutakhir ini, perintah khidmat masyarakat adalah suatu perintah yang mula mendapat tempat dalam sistem keadilan jenayah kanak-kanak di pelbagai negara. Perintah ini dilihat dapat mengurangkan kadar pemenjaraan di

kalangan kanak-kanak dan juga dapat mengelakkan kanak-kanak daripada menerima kesan negatif daripada hukuman yang keras seperti pemenjaraan. Perintah ini juga berpotensi untuk mengembalikan kanak-kanak yang diproses oleh undang-undang kembali kepada masyarakat.

Perintah khidmat masyarakat telah diperkenalkan dan dilaksanakan di Malaysia tetapi khusus untuk pesalah muda yang berusia 18 sehingga 21 tahun sebagaimana yang dinyatakan oleh Kanun Acara Jenayah.¹ Perintah ini masih belum diperuntukkan untuk kanak-kanak di bawah 18 tahun di Malaysia.

Walau bagaimanapun, pada Jun 2011, Kerajaan Malaysia telah mula bercadang untuk memperkenalkan perintah khidmat masyarakat kepada kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang dan membuat pindaan kepada Akta Kanak-kanak 2001 (Akta 611).² Dengan memasukkan khidmat masyarakat sebagai suatu perintah yang baharu dalam Akta 611, Mahkamah Bagi Kanak-kanak akan mempunyai lebih banyak pilihan apabila mengeluarkan perintah terhadap kanak-kanak. Malahan, aspirasi Akta 611 untuk mengutamakan kepentingan kanak-kanak akan dapat dicapai.³

Berdasarkan perkembangan terbaru ini, artikel ini akan membahaskan tentang perintah khidmat masyarakat daripada aspek teori dan kerangka perundangan yang mendasarinya. Kemudian, artikel ini akan membincangkan secara ringkas sejauh mana perintah khidmat masyarakat berpotensi dilaksanakan di Malaysia.

PERINTAH KHIDMAT MASYARAKAT: ASPEK TEORITIKAL

Dalam subtopik ini, artikel ini akan membahaskan tentang definisi, matlamat dan sejarah perkembangannya bagi perintah khidmat masyarakat. Artikel ini juga akan membincangkan tentang teori pemulihan dan aplikasinya dalam perintah khidmat masyarakat, di samping membincangkan pandangan pro dan kontra terhadap perintah ini.

DEFINISI PERINTAH KHIDMAT MASYARAKAT

Perintah khidmat masyarakat sering dianggap sebagai hukuman yang paling imaginatif dan berharga yang diperkenalkan pada abad ini.⁴ Daripada aspek definisi, perintah ini ditakrifkan oleh Claster⁵ sebagai satu perintah mahkamah yang memerlukan pesalah bekerja dan berkhidmat dalam tempoh yang ditetapkan tanpa sebarang upah bagi sesuatu badan kebajikan atau masyarakat. Takrifan Claster ini agak sempurna kerana meliputi lima aspek iaitu siapa badan autoriti yang memerintahkannya, bentuk arahan, tempoh pelaksanaan, balasan daripada kerja yang dilakukan dan untuk siapa kerja itu dijalankan. Selain itu, perintah ini juga ditakrifkan sebagai satu hukuman, yang dilaksanakan kepada pesalah oleh mahkamah jenayah yang tidak melibatkan pemenjaraan dan seringkali dinisbahkan sebagai satu perintah yang dirujuk sebagai 'hukuman bukan tahanan' (*non-custodial*) atau 'alternatif kepada penjara'.⁶ Clear & Braga⁷ selanjutnya memanjangkan pentakrifan dengan menghuraikan khidmat masyarakat secara ringkas. Khidmat masyarakat adalah kerja-kerja yang dilaksanakan oleh pesalah, secara umumnya untuk agensi awam atau organisasi yang tidak berorientasikan

keuntungan, untuk memperbaiki kemudahan dan kerosakan yang disebabkan oleh jenayah atau membayar semula masyarakat kerana tindakan mereka. Sebagai alternatif kepada hukuman pemenjaraan, hukuman ini mempunyai ciri-ciri yang menarik seperti seseorang itu membayar semula kepada masyarakat yang terkilan,⁸ semua pesalah dikenakan perintah secara adil terutamanya tempoh jam berkhidmat tanpa mengira apa pun keadaan mereka atau kos yang sangat kurang berbanding dengan tempoh pemenjaraan.

MATLAMAT PERINTAH KHIDMAT MASYARAKAT

Matlamat utama perintah khidmat masyarakat untuk kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang ialah untuk membangunkan sikap, tingkah laku dan kompetensi yang boleh membuatkan kanak-kanak menjadi individu yang prihatin dan bertanggungjawab ketika dewasa nanti. Rauner⁹ menjelaskan, dengan membantu kanak-kanak dan orang muda yang lain, ia akan membangunkan tabiat suka memberi bantuan dalam diri mereka dan juga meningkatkan kemahiran mereka dalam komunikasi, memberi empati dan bekerjasama. Di samping itu, perintah khidmat masyarakat adalah cara untuk menanam rasa tanggungjawab terhadap negara kepada kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang, sebagai satu usaha untuk memberikan mereka pengalaman kerja, disiplin kerja, membangunkan estim diri dan peluang membangunkan kemahiran interpersonal.¹⁰ Rauner menambah, kanak-kanak akan berpeluang untuk membina peranan yang bermanfaat dalam komuniti yang lebih besar di kawasan mereka tinggal.¹¹ Matlamat khidmat masyarakat boleh diperincikan lagi sebagaimana berikut:¹²

1. Hukuman dan penanaman akauntabiliti. Khidmat masyarakat menjadikan pesalah bertanggungjawab atas apa yang dia lakukan dan kemudahan yang terkena kepada masyarakat dengan menyediakan diri mereka dengan tugas tertentu. Anggapannya ialah masyarakat adalah mangsa lapisan kedua secara tidak langsung yang terkena kesan daripada jenayah yang dilakukan itu. Khidmat masyarakat menghalang pesalah daripada mempunyai masa luang dan meletakkan tanggungjawab kepadanya untuk melakukan kerja.
2. Pengembalian dan pembaikpulihan. Falsafah yang terdapat pada khidmat masyarakat ialah restoratif atau pengembalian semula keadaan asal dan membuat pembaikpulihan. Amalan ini memberi manfaat kepada mangsa, masyarakat dan diri

pesalah. Khidmat masyarakat membenarkan pesalah untuk memperbaiki kemudaratan yang mereka cetuskan dan memberikan manfaat kepada masyarakat. Kerja-kerja yang dilakukan oleh pesalah boleh memperbaiki kualiti kehidupan masyarakat tersebut dan menjadikan mereka sumber tenaga yang baik untuk dipergunakan oleh kerajaan dan agensi yang tidak berorientasikan keuntungan.

3. Restitusi.

Perbuatan baik yang dilaksanakan oleh pesalah dalam bentuk khidmat yang tidak berbayar kepada masyarakat boleh menjadi alternatif kepada pembayaran pampasan ganti rugi kepada mangsa.

4. Pemulihan.

Khidmat masyarakat boleh membantu pesalah dalam membangunkan rasa tanggungjawab, harga diri, dan motivasi bagi kerja-kerja yang sah dari segi perundangan.

5. Penglibatan mangsa.

Khidmat masyarakat memberi peluang kepada mangsa untuk bersuara dengan mencadangkan jenis khidmat masyarakat yang pesalah perlu lakukan. Dapatlah dirumuskan bahawa matlamat perintah khidmat masyarakat ialah memfokuskan kepada dua aspek iaitu pembangunan dan pemulihan diri pesalah serta kemaslahatan yang dinikmati oleh masyarakat.

SEJARAH RINGKAS PERINTAH KHIDMAT MASYARAKAT

Perintah khidmat masyarakat dikesan telah bermula ketika zaman Empayar Rom. Bagi penggunaan pada zaman moden, pelaksanaannya dikesan bermula pada tahun 1960-an apabila para hakim di Alameda County, California telah mula memperkenalkannya untuk mengelakkan hukuman denda bagi kesalahan trafik kepada pesalah wanita yang berpendapatan rendah dan para hakim itu tahu bahawa mereka tidak berkemampuan untuk membayar denda tersebut serta ada kemungkinan untuk dihantar ke penjara kerana gagal membayarnya.¹³ Bagi mengelakkan kos pemenjaraan dan kesan negatif terhadap pesalah wanita itu, maka kerja-kerja berbentuk fizikal dalam komuniti tanpa sebarang bayaran telah diarahkan kepada mereka. Idea ini telah berkembang dan telah diguna pakai di Amerika Syarikat sepanjang tahun 1970-an. Ia telah dibangunkan berdasarkan idea 'simbolik kepada restitusi', iaitu pesalah membayar balik atas mudarat yang mereka lakukan secara simboliknya menerusi pelaksanaan khidmat masyarakat iaitu melakukan kerja-kerja secara percuma untuk manfaat masyarakat.¹⁴

Program khidmat masyarakat di California ini telah menarik minat penggubal polisi dan perundangan sekaligus mempengaruhi program seumpamanya di Amerika Syarikat dan negara-negara lain. Projek perintis juga dimulakan di United Kingdom pada tahun 1970-an dan digunakan sebagai satu bentuk hukuman yang disertakan sekali dengan perintah percubaan dan pemenjaraan.¹⁵ Di United Kingdom, perintah ini dikuatkuasakan menerusi *Criminal Justice Act 1972* dan mahkamah Inggeris mula mengeluarkan arahan seumpama ini pada awal tahun 1970-an. Penggubal perundangan meniatkannya sebagai satu bentuk hukuman gantian untuk pesalah dewasa yang melakukan kesalahan yang boleh dihukum penjara. Bagaimanapun, pesalah muda dan kanak-kanak yang berumur daripada 17-21 tahun yang bukan pesalah kali pertama adalah golongan yang paling kerap menerima hukuman alternatif sebegini.¹⁶ Namun, menurut Alarid,¹⁷ model perintah khidmat masyarakat di Britain tidak menyerupai model Amerika Syarikat. Di England dan Wales, undang-undang di situ menganggap bahawa perintah khidmat masyarakat selama 40-240 jam adalah satu hukuman yang setimpal dengan penjara dan boleh dijadikan hukuman alternatif. Berbeza dengan undang-undang di Amerika Syarikat, perintah khidmat masyarakat dianggap tidak cukup bersifat punitif untuk menggantikan pemenjaraan. Sehubungan itu, di Amerika Syarikat, perintah khidmat masyarakat diberikan bersama dengan perintah percubaan dengan jangka masa yang lama seperti 100-1000 jam. Dengan itu, Alarid beranggapan bahawa perintah khidmat masyarakat di Amerika Syarikat lebih bersifat punitif berbanding negara lain yang mengikuti sistem Britain.

Kemudiannya, hukuman berasaskan masyarakat ini telah merebak ke seluruh negara Eropah dan juga negara-negara yang mengamalkan sistem *common law*, seperti Malaysia. Walau bagaimanapun, idea pelaksanaan perintah khidmat masyarakat ini tidaklah merebak pantas ke negara lain. Contohnya, Malaysia hanya memperuntukkan hukuman ini pada tahun 2007, lebih 30 tahun setelah dia diperkenalkan dalam sistem keadilan jenayah moden di dunia.

TEORI YANG MENDASARI PERINTAH KHIDMAT MASYARAKAT

Teori yang mendasari perintah khidmat masyarakat ialah teori pemulihan. Teori pemulihan bermaksud jenayah dapat dicegah dengan menangani faktor penyebabnya iaitu aspek ekonomi, sosial dan diri pesalah itu sendiri, yang dipercayai menyebabkan mereka terlibat dengan jenayah.¹⁸ Ia juga ditafsirkan sebagai mencegah jenayah dengan mengubah personaliti pesalah yang akhirnya dia akan mematuhi kehendak peruntukan undang-undang atau dengan kata lain, memulihkannya.¹⁹ Matlamat utama teori ini ialah untuk mengintegrasikan pesalah

dengan masyarakat setelah satu tempoh penghukuman, dan untuk mengubah kandungan atau bentuk hukuman agar dapat mencapai matlamat tersebut.²⁰ Pemulihan memfokuskan kepada perubahan tingkah laku jenayah pada diri pesalah menerusi tindakan campurtangan (*intervention*) yang direka cipta untuk meningkatkan sikap yang pro-masyarakat, pemikiran yang rasional dan tindakan yang bertanggungjawab.²¹ Pesalah yang telah disabitkan dibawa ke tempat yang membina (*constructive*) dalam masyarakat menerusi beberapa kombinasi rawatan, pendidikan dan latihan.²² Dengan itu, pesalah boleh kembali ke pangkuan masyarakat dengan mudah dan meneruskan gaya hidup yang berguna dan produktif berbanding perkara yang mendorongnya ke arah perbuatan jenayah.²³ Menerusi rawatan dan khidmat tersebut, ia dapat membantu pesalah menjadi seorang yang mentaati undang-undang.²⁴ Memandangkan semuanya ini difikirkan sebagai objektif yang berbaloi dan yang dikehendaki, pencapaiannya menerusi penghukuman merupakan sesuatu yang boleh dijustifikasikan.²⁵

Teori pemulihan didapati bersesuaian untuk kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang kerana kanak-kanak adalah kelompok yang berbeza dengan penjenayah dewasa. Horowitz²⁶ berkeyakinan bahawa kanak-kanak mempunyai prospek yang lebih besar untuk dipulihkan berbanding pesalah dewasa atas pelbagai faktor. Terutamanya kanak-kanak mempunyai darjah kebersalahan yang lebih rendah berbanding pesalah dewasa. Perintah yang lembut berasaskan teori pemulihan terhadap kanak-kanak bukanlah suatu yang bercanggah dengan nilai-nilai keadilan. Ia juga bukan bermakna hak mangsa telah diabaikan atau kepentingan masyarakat sudah ditinggalkan. Disebabkan itulah, Cullen & Wright²⁷ berhujah bahawa penolakan kepada teori pemulihan atas alasan hendak menghukum dengan lebih adil, sebenarnya telah menafikan keperluan kanak-kanak itu daripada mendapat kehidupan yang lebih baik. Hujahan ini disokong oleh Geraghty²⁸ yang mengatakan bahawa sistem yang dianggap adil adalah sistem yang dapat menggabungkan perbicaraan yang adil dan hukuman yang sepadan dengan tanggungjawab kanak-kanak itu. Hukuman yang mengiktiraf pemulihan mengandungi elemen tanggungjawab dan keperluan untuk melindungi masyarakat.

INTEGRASI KANAK-KANAK DENGAN MASYARAKAT

Salah satu elemen dalam aplikasi teori pemulihan terhadap kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang ialah mengintegrasikan kanak-kanak itu dengan masyarakat. Untuk memulihkan kanak-kanak, sistem perlu menghubungkan mereka kepada masyarakat kerana masyarakat akan bertindak sebagai pengawal dan pemulih mereka. Ini berdasarkan teori kawalan

sosial, sebagaimana yang dinyatakan oleh Moeller.²⁹ Moeller berhujah bahawa teori kawalan sosial yang menganggap kanak-kanak yang mempunyai kecenderungan semula jadi untuk terlibat dengan tingkah laku anti-sosial perlu dikawal oleh masyarakat. Terdapat beberapa tujuan pesalah kanak-kanak ini diintegrasikan dengan masyarakat sebagai suatu elemen pemulihan. Antaranya, untuk mengurangkan kadar residivisme,³⁰ menawarkan peluang kedua,³¹ mengembalikannya kepada masyarakat sebagai anggota yang boleh memberi manfaat,³² normal dan produktif,³³ mengembalikannya hubungan kekeluargaan dan menetapkan suatu kedudukan untuk pesalah dalam masyarakat untuk dirinya berfungsi. Pengintegrasian kanak-kanak ke dalam masyarakat turut melibatkan komponen keluarga, kerana keluarga adalah sebahagian daripada masyarakat. Premis ini disokong oleh Pagnelelli³⁴ yang menyatakan bahawa keluarga boleh membantu meningkatkan lagi keberkesanan proses pemulihan kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang. Keluarga adalah agen sosialisasi yang penting, yang mempengaruhi dan membantu membentuk sikap kanak-kanak, nilai, tingkah laku dan personaliti.

Persoalannya, apakah tugas masyarakat untuk memulihkan kanak-kanak? Champions & Mays³⁵ menyatakan bahawa masyarakat perlu dilibatkan di samping penglibatan agensi yang bertanggungjawab untuk memantau dan menguruskan khidmat masyarakat, mematuhi arahan restitusi dan menjalani program percubaan. Masyarakat perlu menyediakan penjagaan yang mencukupi kepada kanak-kanak berisiko dan memberikan peluang kepada kanak-kanak untuk dipulihkan, terutamanya kepada mereka yang membesar di bawah tekanan sosial dan keadaan masyarakat yang tidak memberangsangkan. Kanak-kanak itu tidak mampu untuk menanggung beban tanggungan jenayah sendirian dan masyarakat perlu bersama-sama memulihkan mereka.³⁶ Di samping itu, Nolan³⁷ menjelaskan bahawa teori pemulihan memfokuskan kepada perhubungan antara pesalah dengan masyarakat dan memberikan perincian tentang cara untuk menggabungkan pesalah itu dengan masyarakat. Teori pemulihan meletakkan keyakinan besar kepada sifat semula jadi manusia yang mudah dibentuk atau dipengaruhi. Selanjutnya, Cullen & Wright³⁸ melihat bahawa perintah pemulihan mesti dijalankan dalam masyarakat, bukannya dalam insititisi tahanan dan perlu ada program susulan selepas proses pemulihan dijalankan. Daripada pandangan Hoge, Nolan dan Cullen & Wright ini, dapatlah dirumuskan bahawa kanak-kanak perlu diintegrasikan dengan masyarakat untuk memulihkan mereka. Sehubungan itu, masyarakatlah tempat yang sesuai untuk membentuk semula diri pesalah kanak-kanak kerana masyarakat akan mengajar dan memastikan kanak-

kanak itu mematuhi norma yang dikehendaki oleh masyarakat.

Sejauh mana masyarakat bersedia menerima kanak-kanak berdasarkan peranan setelah mereka dikembalikan kepada masyarakat? Heckel & Shumaker³⁹ mendedahkan bahawa hak bekas pesalah kanak-kanak untuk mendapatkan pekerjaan dan untuk berperanan sering sahaja dinafikan walaupun kejadian jenayah itu telah lama berlaku. Malahan, penerimaan masyarakat berbeza-beza. Contohnya, kanak-kanak yang membunuh hanya kerana dirinya diabaikan, didera atau dieksploitasi mungkin akan dimaafkan oleh masyarakat dengan menjustifikasikan perbuatan mereka. Bagi kanak-kanak yang membunuh hanya kerana marah atau dendam, hanya akan berdepan dengan masyarakat yang tidak boleh memaafkan mereka. Kritikan Heckel & Shumaker ini secara jelas memfokuskan kepada sikap masyarakat yang gagal untuk berintegrasi dengan bekas pesalah kanak-kanak. Sehubungan itu, masyarakat perlulah lebih bersedia untuk menerima mereka agar mereka tidak kembali ke lingkungan hidup jenayah. Tambahan lagi, sistem keadilan jenayah kanak-kanak akan sedaya upaya untuk melindungi identiti kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang. Bagi menjawab persoalan Heckel & Shumaker itu, Moore⁴⁰ berpandangan bahawa dengan akses kepada rekod salah laku kanak-kanak yang terhad, maka kanak-kanak akan dapat mengelakkan diri daripada stigma dan pandangan negatif masyarakat berikutan kesalahan pertamanya itu. Sekiranya mereka tidak lagi terlibat dengan jenayah pada masa akan datang, maka mereka mempunyai peluang untuk memulakan hidup dengan rekod yang bersih. Justeru isu yang dibangkitkan oleh Heckel & Shumaker itu hanya relevan sekiranya rahsia diri kanak-kanak itu diketahui oleh masyarakat setempat. Selain itu, Fagan⁴¹ mengemukakan isu yang lain iaitu proses menghubungkan semula kanak-kanak dengan masyarakat akan menghadapi kesukaran terutamanya apabila hendak menseserikan kemahiran interpersonal dan bermasyarakat pada diri para pesalah kanak-kanak dalam keadaan masyarakat yang rencam dan tidak menentu. Pandangan Fagan ini ada kebenarannya, terutamanya apabila kanak-kanak tidak disiapkan dari aspek mental dan emosi bagi mendepani masyarakat setelah mereka tamat menjalani pemulihan dalam sistem. Isu yang dilontarkan oleh Fagan ini mungkin boleh dijawab dengan idea Pagnalelli⁴² yang berhujah bahawa kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang boleh membina perhubungan yang positif dengan masyarakat menerusi individu yang terlibat dalam kes mereka seperti peguam, hakim dan pekerja sosial. Perhubungan sebegini, boleh merangsang pembinaan kepercayaan, nilai teras dan sikap kanak-kanak dan membantu mereka berintegrasi semula ke dalam masyarakat. Bagi meneruskan perbincangan,

perbincangan tentang hujah para pengkritik dan pendukung perintah khidmat masyarakat perlu diteliti.

HUJAH PENGKRITIK PERINTAH KHIDMAT MASYARAKAT

Para pengkritik khidmat masyarakat memfokuskan kepada beberapa aspek perbincangan seperti teori, pelaksanaan dan keberkesanannya. Daripada aspek teori, Hirschel & Wakefield⁴³ berhujah bahawa matlamat perintah khidmat masyarakat ini kadangkala agak kabur. Perintah khidmat masyarakat boleh dilihat sebagai punitif, juga memulihkan dan kadangkala bersifat retributif iaitu pembayaran semula kepada komuniti. Matlamat yang berkonflik ini mungkin mengurangkan manfaatnya kepada pesalah. Hujah Hirschel & Wakefield ini perlu dinilai semula kerana konsep retributif tidaklah sama dengan justifikasi hukuman yang bernama retribusi. Retribusi bermaksud membalas perbuatan jenayah dengan hukuman yang setimpal. Sedangkan, dalam teori khidmat masyarakat, perkhidmatan itu adalah satu bayaran balik atas sebarang kerosakan yang timbul dalam masyarakat, bukannya satu hukuman keras yang setimpal dengan perbuatan jenayahnya. Sekiranya perintah khidmat masyarakat dianggap punitif berdasarkan tempoh masa yang lama untuk dilaksanakan, maka perintah pemenjaraan lebih keras dan lebih punitif kerana kanak-kanak terpaksa melaluinya selama satu tempoh yang panjang dan menafikan hak kebebasan pada kanak-kanak tersebut.

Terdapat pula pandangan yang berhujah bahawa pesalah tidak secara sukarela menjalani perintah tersebut, sebagaimana kritikan Stark & Goldstein.⁴⁴ Malahan, Feld⁴⁵ berhujah bahawa perintah ini perlu mendapat persetujuan dan kerelaan pesalah untuk menjalaninya bagi memastikan keadilan berlaku. Kritikan sebegini tidak berasas kerana tiada mana-mana hukuman yang memerlukan mahkamah mendapatkan persetujuan dan kerelaan untuk mereka jalani. Para pesalah kanak-kanak perlu membayar semula kerosakan yang telah dilakukan. Pemaksaan untuk melakukan tugas khidmat masyarakat tidaklah wajar disamakan dengan kerja berat atau paksa kerana aktiviti yang dilakukan bersifat komuniti dan tidak membebankan fizikal mereka.

Selain itu, terdapat pandangan yang mengatakan bahawa perintah khidmat masyarakat juga terdedah kepada ketidakadilan. Memandangkan tempoh masa itu bersifat anjal dan undang-undang memberikan kuasa budi bicara yang luas kepada para hakim dan tiada standard yang memantaunya, maka ketidakadilan boleh berlaku. Kritikan ini disuarakan oleh Feld,⁴⁶ yang menyambung hujahnya bahawa perbezaan dalam memberikan perintah sebegini tidak mungkin menunjukkan keberkesanan teknik pemulihan. Di samping itu, wujudnya ketidakadilan

dan ketidakscrataan hukuman yang dikenakan terhadap setiap individu.

Perintah khidmat masyarakat ini turut dikritik dari segi aspek keberkesannya. Clear & Braga⁴⁷ melaporkan kajian berkenaan keberkesanan perintah khidmat masyarakat sebagai satu bentuk penghukuman jenayah. Dapatan kajiannya menolak idea khidmat masyarakat boleh memulihkan pesalah dengan lebih baik atau mencegah penjenayah daripada melakukan jenayah dengan lebih efektif berbanding pemenjaraan dengan tempoh yang pendek. Selanjutnya, Cochrane et al.⁴⁸ menyambung bahawa tidak terdapat bukti kukuh yang perintah khidmat masyarakat adalah lebih efektif dalam mengurangkan penglibatan semula jenayah berbanding dengan pendekatan punitif. Tampaknya, Clear & Braga dan Cochrane et al. cenderung untuk mengatakan bahawa pemenjaraan dalam tempoh masa singkat lebih baik untuk pesalah. Sarjana ini terlupa bahawa pemenjaraan akan memberikan kesan negatif terhadap emosi kanak-kanak, menempelkan stigma masyarakat pada dirinya dan tiada sebarang program pemulihan dilalui mereka sepanjang dalam penjara. Justeru, untuk menilai sama ada ia berkesan atau tidak, kayu ukurnya bersifat subjektif dan perlu mengambil kira pelbagai pertimbangan.

Rumusannya, kritikan terhadap perintah khidmat masyarakat boleh dicerahkan dengan pemahaman yang tepat terhadap teori dan pelaksanaan perintah tersebut. Berkenaan aspek keberkesannya, pelbagai pertimbangan lain perlu dinilai terlebih dahulu sebelum menolak perintah ini yang turut memberikan impak tersendiri, iaitu memulihkan pesalah kanak-kanak dan mengembalikan mereka ke pangkuan masyarakat.

HUJAH PENDUKUNG PERINTAH KHIDMAT MASYARAKAT

Sarjana memberikan pandangan yang menyokong perintah khidmat masyarakat, sebagai satu perintah yang berseesuaian dan terbaik untuk memulihkan pesalah kanak-kanak mahupun dewasa. Perbincangan berkenaan aspek teori sebelum ini adalah sebahagian daripada idea yang menyokong perintah khidmat masyarakat.

Perintah khidmat masyarakat didukung berdasarkan kepada kelebihan dan kesan perintah tersebut terhadap diri pesalah dan masyarakat. Khidmat masyarakat ialah hukuman yang lebih berperikemanusiaan dan mempunyai kesan yang lebih positif dalam memulihkan pesalah. Selain itu, pesalah yang menjalani perintah ini akan memberi manfaat kepada masyarakat dan membantu memperbaiki kemudaratan yang dicituskan akibat kesalahannya. Pesalah yang menjalani khidmat masyarakat juga kurang kecenderungan untuk melakukan kesalahan itu semula pada masa akan datang (residivisme).⁴⁹

Tonry⁵⁰ menambah, khidmat masyarakat adalah hukuman yang menepati kehendak dan persetujuan masyarakat kerana ia menghasilkan nilai-nilai baik untuk masyarakat. Daripada aspek pentadbiran, perintah khidmat masyarakat akan mengurangkan kesesakan penjara dan sekaligus menjimatkan wang negara yang boleh menyalurkannya untuk perbelanjaan lain.⁵¹ Menghukum kesalahan kecil yang berkali-kali dilakukan dengan pemenjaraan akan memberi kesan negatif terhadap ekonomi, maka perintah seperti khidmat masyarakat adalah perintah yang sesuai dan berkesan untuk kesalahan kecil.⁵² Dapatlah dirumuskan bahawa perintah khidmat masyarakat begitu meyakinkan dan sesuai untuk kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang terutamanya apabila bertujuan untuk memulihkan mereka.

PERINTAH KHIDMAT MASYARAKAT: KERANGKA PERUNDANGAN

Sehubungan itu, sebelum kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang ditempatkan dalam masyarakat untuk melakukan sesuatu kerja, mereka perlu disedarkan tentang konsep dan nilai utama perintah ini. Nilai utama perintah ini terletak kepada akauntabiliti. Nilai akauntabiliti adalah pusat kepada falsafah khidmat masyarakat.⁵³ Walaupun mahkamah mungkin melakukan pendekatan yang menekan untuk memastikan pesalah mematuhi perintah, akhirnya ia tertakluk kepada pesalah untuk bekerja pada masa yang tepat dan memenuhi jam yang perlu dilangsangkan. Kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang perlu menyedari bahawa menerusi perbuatannya sebelum ini, dia telah melakukan kemudaratan kepada masyarakat.⁵⁴ Meletakkan akauntabiliti pada perbuatan yang lalu akan melahirkan rasa tanggungjawab pada diri mereka. Pemberian semula ini juga merupakan satu cara untuk melakukan pembalasan kepada masyarakat (*restitution*). Pandangan Maloney dan Delgado ini menerangkan asas kepada kejayaan dan keberkesanan perintah tersebut. Ini kerana apabila pesalah menyesali tindakannya dan kerosakan yang dicituskan terhadap masyarakat, maka mereka akan meletakkan tanggungjawab kepada diri mereka untuk membuat sesuatu sebagai balasan dan tebusan atas perbuatannya.

Perintah khidmat masyarakat juga bertindak sebagai alternatif kepada pemenjaraan. Individu yang didapati bersalah dengan jenayah dihukum untuk melakukan beberapa khidmat dan kerja yang memberi manfaat kepada masyarakat secara umumnya.⁵⁵ Selain itu, khidmat masyarakat menjadi pilihan apabila pemenjaraan dan hukuman berbentuk kewangan tidak sesuai dikenakan, sama ada kerana pesalah tidak mempunyai wang atau kerana hukuman berbentuk wang tidak akan memberi kesan kepada pesalah.⁵⁶ Hukuman berbentuk denda tidak memberi kesan

kepada kanak-kanak kerana mereka tidak mempunyai wang dan juga tidak memberi kesan besar kepada ibu bapa yang mempunyai pendapatan tinggi. Sedangkan hukuman khidmat masyarakat memerlukan sedikit pengorbanan menerusi masa yang diperuntukkan dalam kerja-kerja itu.

Persoalan undang-undang yang timbul ialah apakah jenis kesalahan yang boleh dikenakan dengan perintah khidmat masyarakat? Berdasarkan amalan semasa di pelbagai buah negara, perintah khidmat masyarakat boleh dikenakan kepada pesalah kanak-kanak dan dewasa, terutamanya pesalah kali pertama dan pesalah yang melakukan kesalahan yang lebih ringan. Untuk pesalah dewasa, perintah khidmat masyarakat boleh menggantikan hukuman penjara yang dijatuhkan tidak lebih daripada enam bulan. Untuk perintah bagi pesalah kanak-kanak, khidmat masyarakat boleh menggantikan perintah tahanan di penjara ataupun denda. Perintah khidmat masyarakat boleh dikenakan kepada apa jua jenayah, tanpa sebarang pengecualian. Secara praktikalnya, bagaimanapun, mahkamah tidak memerintahkan perintah khidmat masyarakat bagi kesalahan yang berkaitan dengan kesalahan seksual, senjata api⁵⁷ dan pesalah yang melanggar perintah percubaan.⁵⁸ Perintah ini juga tidak dikenakan kepada pesalah yang mengalami masalah mental, ketagihan dadah, penjenayah tegar, pesalah yang sebelum ini pernah melanggar peraturan arahan khidmat masyarakat atau pesalah yang tidak mempunyai alamat tetap (bagi memudahkan pegawai memantau).⁵⁹ Champion & Mays⁶⁰ menambah bahawa perintah khidmat masyarakat dikenakan bagi kesalahan yang secara relatifnya kecil seperti vandalisme. Di kebanyakan negara, arahan khidmat masyarakat terpakai hanya untuk pesalah yang tidak ganas, seperti kesalahan menyeluk saku, curi di kedai dan pemilikan sejumlah kecil dadah.⁶¹ Justeru di sini, terdapat perbezaan pandangan di kalangan sarjana tentang kesesuaian hukuman ini untuk kesalahan tertentu. Namun, secara umumnya kebanyakan sarjana sepakat bahawa ia adalah perintah yang sesuai untuk kesalahan yang tidak serius dan tidak memudaratkan masyarakat.

Kandungan aktiviti khidmat masyarakat berkembang dari satu masa ke masa dan berbeza dalam mana-mana sistem di pelbagai negara. Bagaimanapun, persamaannya adalah program tidak berorientasikan keuntungan dan 'membayar semula' kepada masyarakat. Khidmat masyarakat membolehkan pesalah melakukan beberapa aktiviti yang memberi manfaat kepada masyarakat, bagi memenuhi matlamat penghukuman dan juga boleh menanam rasa perhubungan dengan komuniti dan maruah jika ia diurus dengan baik. Cook⁶² mengkritik bahawa bahagian yang paling sukar dalam khidmat masyarakat ialah menetapkan dan memilih aktiviti yang sesuai untuk pesalah. Shinggakan banyak khidmat masyarakat hanya sekadar satu latihan mengutip sampah dan kerja-kerja buruh yang

tidak mempunyai maksud dan tidak memberi kesan kepada diri pesalah yang dihukum. Kandungan aktiviti khidmat masyarakat termasuklah membersihkan taman rekreasi fasiliti, bekerja di tempat perlindungan haiwan, membantu di hospital dan klinik,⁶³ membantu program komuniti, memberikan tenaga bagi projek masyarakat dan melakukan kerja bagi persatuan belia.⁶⁴ Selain itu, bentuk-bentuk kerja yang diprogramkan dalam khidmat masyarakat meliputi kerja fizikal sama ada berkemahiran atau tidak. Ini termasuklah kerja-kerja pertukangan kayu dan pembersihan seperti mengecat, menggilap lantai dan menghilangkan graffiti. Kerja-kerja itu turut dikembangkan kepada pemulihan rumah ibadah, membina dan mengecat pusat khidmat komuniti dan kanak-kanak, dan menjalankan tugas harian di rumah-rumah perlindungan.⁶⁵ Selanjutnya, khidmat itu boleh berbentuk tugas seperti mengajar dan ceramah. Contohnya, pesalah yang disabikan kesalahan memandu dengan mabuk sehingga mengakibatkan kematian boleh memberikan ceramah kepada rakan sebaya tentang bahaya memandu dalam keadaan mabuk.⁶⁶ Begitu juga mereka yang terlibat dengan dadah boleh berkongsi pengalaman tentang bahaya dadah terhadap kanak-kanak sekolah.⁶⁷

Perintah khidmat masyarakat sewajarnya melibatkan masyarakat dalam menentukan apakah jenis kerja yang boleh dilakukan oleh pesalah. Secara tidak langsung, tindakan itu akan memberikan kebaikan terhadap sesiapa yang menjadi mangsa kepada kesalahan yang dilakukan. Kandungan program ini juga boleh dibentuk dan disesuaikan kepada keperluan diri pesalah itu dan mengaitkannya dengan kemahiran dan kecenderungan pesalah. Semua elemen ini boleh memulihkan kemudaratan yang tercetus akibat daripada kesalahan itu, membina rasa bertanggungjawab pada diri pesalah dan menemukan antara anggota masyarakat yang taat kepada undang-undang dengan pesalah.⁶⁸

Terdapat beberapa aspek pelaksanaan perintah khidmat masyarakat untuk kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang. Pertama, ia dimulakan dengan penetapan jumlah jam kredit untuk berkhidmat. Kedua, diikuti dengan penetapan jenis aktiviti dan kandungan program khidmat masyarakat yang perlu dilalui. Ketiga, pemantauan berterusan oleh pegawai yang bertanggungjawab. Keempat, kesan pelanggaran perintah khidmat masyarakat.

Pada aspek pertama, mahkamah akan mengenakan satu jangkamasa khusus untuk setiap pesalah melaksanakan tugasannya dengan menyatakan kekerapan dalam seminggu sehinggalah tamat tempoh perkhidmatannya. Di Britain, perintah khidmat masyarakat boleh melibatkan antara 40-240 jam kerja yang diselia oleh pegawai khidmat masyarakat.⁶⁹ Kerangka kerja dalam menentukan tempoh perintah khidmat masyarakat (jam atau hari) berbeza-beza mengikut bidang kuasa walaupun di kalangan pesalah yang sama. Apabila hakim menentukan hukuman

khidmat masyarakat adalah mencukupi, kebiasaannya mereka mempunyai keanjalan dalam budi bicara mereka dalam menentukan tempohnya, bergantung kepada tempoh yang dicadangkan oleh badan legislatif mengikut bentuk dan kadar kesalahan. Kebiasaannya, tempoh perintah khidmat masyarakat dikira berdasarkan denda atau tempoh pemenjaraan yang boleh dilakukan. Sebagai contoh, tempoh pemenjaraan dikira dan diganti dengan tempoh melakukan khidmat masyarakat yang sama.⁷⁰

Pada aspek kedua pula, sebagaimana yang dibincangkan sebelum ini, mahkamah akan menetapkan apakah aktiviti yang perlu dijalankan sepanjang tempoh tersebut. Adakalanya, mahkamah memberikan bidangkuasa menjelaskan perintah itu kepada agensi yang mentadbir khidmat masyarakat. Apa yang penting, menurut Caputo,⁷¹ kerja-kerja perkhidmatan yang dilakukan pesalah ditakrifkan sebagai hukuman bagi jenayah yang dilakukan. Sebelum kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang diberi tugas, satu perjanjian antara agensi tempat tugas itu dilakukan dan agensi pemulihan akan menerangkan butiran terperinci tentang proses dan prosedur penempatan pesalah dan pemantauannya serta sifat khidmat komuniti yang perlu dijalankan.⁷²

Aspek ketiga ialah pemantauan. Di sesetengah negara, pelaksanaan khidmat masyarakat dinilai oleh pegawai percubaan yang bersifat lembut dan tegas terhadap pesalah kanak-kanak⁷³ atau pegawai khusus dalam agensi khidmat masyarakat. Perintah ini juga dilaksanakan dengan kerjasama dan sinergi beberapa agensi awam ataupun organisasi swasta yang terlibat dengan penjagaan kesihatan, perlindungan alam sekitar, kerja sosial dan kebudayaan.⁷⁴ Pegawai pemantau akan memantau di tempat perkhidmatan mereka, sama ada para pesalah bekerja secara kolektif mahupun bersendirian.⁷⁵ Pegawai pemantau dewasa bukan sekadar menilai dan memantau tingkah laku bekerja di kalangan pesalah muda dan kanak-kanak tetapi turut mengesan sama ada mereka terlibat dengan kesalahan kecil lain seperti alkohol atau di bawah pengaruh dadah. Selanjutnya, memandangkan pesalah bekerja bersama-sama dengan yang lain, pegawai bertanggungjawab boleh memantau dan menyelia apa-apa kecenderungan yang bersifat ganas dan mengganggu yang memerlukan lebih pemantauan. Lebih lanjut lagi, terdapat negara yang menjalankan perintah khidmat masyarakat dengan membuat pembayaran kepada mangsa bersandarkan hasil daripada perkhidmatan itu. Dengan itu, perintah tersebut juga memberi manfaat secara langsung kepada mangsa.⁷⁶

Aspek keempat pula ialah kesan perundangan sekiranya perintah khidmat masyarakat dilanggar atau tidak dipenuhi. Kegagalan pesalah untuk mematuhi atau bekerjasama akan mengakibatkan pelanggaran perintah. Maka, pesalah kanak-kanak akan menerima hukuman yang lebih berat seperti pemenjaraan atau

hukuman lain yang kurang sedikit beratnya,⁷⁷ seperti tahanan keinstitutional atau denda.⁷⁸

Sistem keadilan jenayah menyediakan model pelaksanaan khidmat masyarakat untuk pesalah kanak-kanak. Model yang dirumuskan oleh Caputo⁷⁹ ini, menjelaskan perbezaan fungsi dan cara perintah itu beroperasi. Model pelaksanaannya sebagaimana berikut:

1. Khidmat masyarakat sebagai satu-satunya perintah. Perintah khidmat masyarakat dijadikan satu-satunya perintah untuk kesalahan kecil atau kali pertama, seperti kesalahan trafik. Dalam konteks ini, khidmat masyarakat menjadi alternatif kepada perintah percubaan atau denda. Kesukaran seseorang untuk membayar denda kerana faktor ekonomi turut menyebabkan mahkamah mengeluarkan perintah khidmat masyarakat kepada mereka.
2. Khidmat masyarakat sebagai perintah tambahan. Khidmat masyarakat menjadi syarat utama dan khas dalam perintah percubaan dan parol. Dengan cara ini, khidmat masyarakat bukanlah satu-satunya perintah, tetapi sebahagian daripada pakej perintah.
3. Khidmat masyarakat sebagai alternatif kepada pemenjaraan. Ia boleh menggantikan perintah pemenjaraan dan bertindak sebagai hukuman pertengahan. Kebiasaannya ia digunakan untuk kesalahan kecil yang tidak perlu dihantar ke penjara.
4. Khidmat masyarakat adalah perintah bersama dengan pemenjaraan. Penjara boleh bertindak dengan membuat kumpulan pekerja yang akan melakukan khidmat tersebut. Sebagai contoh, membersihkan lebuhraya. Bagaimanapun, ia hanya terpakai kepada pesalah yang kurang pengawasan keselamatannya dan tidak bersikap ganas.

Pelbagai negara menggunakan model-model ini dalam mengimplementasikan perintah khidmat masyarakat. Malaysia boleh memilih model yang bersesuaian dengan iklim perundangannya.

HALATUJU PERINTAH KHIDMAT MASYARAKAT BAGI PESALAH KANAK- KANAK DI MALAYSIA

Sebagaimana yang dinyatakan pada bahagian pendahuluan, perintah khidmat masyarakat telah mula diperkenalkan dalam sistem keadilan jenayah pada tahun 2007, tetapi khusus untuk pesalah muda sahaja iaitu mereka yang berusia antara 18 hingga 21 tahun.⁸⁰ Bagi menjayakan sistem ini, pada 18 Julai 2006 Kanun Tatacara Jenayah (Pindaan) 2006⁸¹ dan Kanun Keseksaan (Pindaan) 2006⁸² telah diluluskan

di Parlimen. Seterusnya Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat telah diberi tanggungjawab untuk merangka dan menjalankan program Perintah Khidmat Masyarakat di bawah seksyen 293 Kanun Tatacara Jenayah (Pindaan) 2006.⁸³ Akta 593 telah mentafsirkan khidmat masyarakat sebagai apa-apa kerja, khidmat atau satu tindakan yang bermanfaat untuk masyarakat secara amnya.⁸⁴ Apabila meninjau aplikasi perintah ini di Malaysia, tempoh jam kredit pelaksanaan yang dibenarkan oleh undang-undang ialah 240 jam. Undang-undang juga menetapkan bahawa pihak mahkamah yang berkuasa untuk menentukan bentuk, sifat, tempoh masa, tempat pelaksanaan dan syarat-syarat yang berkaitan dengan khidmat masyarakat.⁸⁵

Berdasarkan laman web Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat,⁸⁶ perintah khidmat masyarakat yang ini merupakan salah satu perintah alternatif yang boleh dikenakan kepada pesalah muda yang berumur 18 hingga 21 tahun. Perintah khidmat masyarakat bermatlamat untuk mencegah pesalah muda daripada mengulangi kesalahan jenayah pada masa hadapan dengan mengembalikan mereka ke pangkuan masyarakat. Elemen yang terkandung di dalam Perintah Khidmat Masyarakat adalah seperti berikut :

1. Hukuman - melalui pelucutan masa lapang pesalah dan memberikan suatu tanggungjawab ke atas mereka untuk dilaksanakan. Hukuman yang diberikan bukan mengikut keselesaan dan keperluan pesalah.
2. Pemulihan - dengan merangsang tanggungjawab sosial dan menjadikan program khidmat masyarakat sebagai suatu pengalaman berfaedah kepada pesalah muda.
3. Penginsafan - dengan mewujudkan ruang bagi pesalah muda menjalani pemulihan akhlak dan menawarkan faedah nyata kepada masyarakat.

Para pesalah muda yang diperintahkan untuk khidmat masyarakat akan menjalani perintah itu di institusi bawah kelolaan Jabatan Kebajikan Masyarakat Malaysia. Sehingga artikel ini ditulis, sebanyak 47 buah institusi telah dikenalpasti sebagai tempat untuk melaksanakan khidmat masyarakat di seluruh Malaysia. Aktiviti yang telah dikenalpasti untuk pesalah muda menjalani program adalah seperti pemuliharaan kawasan dan lanskap, pemuliharaan bangunan, pembaikan kecil, *housekeeping*, penyajian makanan, jagaan dan pengurusan penghuni serta aktiviti-aktiviti lain yang difikirkan bersesuaian.

Setelah lebih 3 tahun perintah ini secara efektif dijalankan terhadap pesalah muda, kerajaan Malaysia melihat bahawa perintah ini berpotensi untuk dikeluarkan bagi pesalah kanak-kanak (bawah 18 tahun) bagi mengelakkan mereka dikenakan hukuman

penjara. Sebagaimana yang dinyatakan sebelum ini, pada Jun 2011, hasrat kerajaan untuk memperkenalkan dan melaksanakannya terhadap pesalah kanak-kanak telah dimaklumkan oleh menteri berkaitan.

Apabila meneliti Akta 611, secara jelas perintah khidmat masyarakat tidak diperuntukkan oleh penggubal perundangan. Walaupun tidak dinyatakan dalam seksyen 91 Akta 611, para majistret di Mahkamah Bagi Kanak-kanak boleh menggunakan peruntukan lain dalam Akta 611 bagi mengarahkan seseorang pesalah kanak-kanak menjalani khidmat masyarakat. Bagi mengimplementasikannya terhadap pesalah kanak-kanak, badan kehakiman boleh menggunakan peruntukan dalam seksyen 93(1) (e) Akta 611 untuk memberikan perintah khidmat masyarakat untuk kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang. Peruntukan tersebut ialah syarat-syarat tambahan yang boleh dikenakan oleh para majistret terhadap pesalah kanak-kanak yang dikenakan perintah bon berkelakuan baik. Menerusi peruntukan ini, majistret bebas untuk memberikan apa sahaja syarat tambahan kepada perintah bon, seperti perintah khidmat masyarakat. Namun, daripada aspek perundangannya, tindakan tersebut boleh dipertikaikan kerana perintah khidmat masyarakat dinyatakan secara jelas oleh Akta 593 sebagai untuk pesalah muda. Jabatan Kebajikan Masyarakat juga akan bermasalah untuk melaksanakannya kerana mereka tidak diberikan kuasa oleh perundangan untuk melaksanakannya terhadap kanak-kanak di bawah 18 tahun. Sehubungan itu, pindaan perlu dibuat dalam Akta 611 dan Akta 593 bagi memperuntukkan perintah ini secara jelas. Jika pindaan ini dibuat, pihak majistret di Mahkamah Baki Kanak-kanak tidak lagi perlu menggunakan peruntukan syarat tambahan untuk mengeluarkan perintah khidmat masyarakat.

Namun, terdapat pandangan yang menyatakan bahawa sekiranya terdapat peruntukan khas yang bercanggah dengan Akta 593, maka peruntukan khas tersebut akan terpakai. Dengan kata lain, Akta 611 akan terpakai kepada pesalah kanak-kanak sekiranya terdapat percanggahan antara Akta 593 dan Akta 611. Begitu juga, jika terdapat kelompangan pada Akta 611, dengan sendirinya Akta 593 tersebut akan terpakai. Dengan itu, perintah khidmat masyarakat yang tidak dimasukkan dalam Akta 611 boleh dilaksanakan kepada kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang. Walau bagaimanapun, memasukkan peruntukan khidmat masyarakat dalam Akta 611 adalah jalan terbaik bagi mengelakkan kekeliruan di pihak mahkamah dan juga pelaksana perintah itu.

Artikel ini merumuskan kerangka perundangan bagi pelaksanaan perintah khidmat masyarakat dalam Jadual 1 di bawah. Antara perkara yang dirumuskan perlu ada dalam pelaksanaan perintah terhadap pesalah kanak-kanak ini di Malaysia ialah pentadbir, had umur, jenis kesalahan yang boleh dikenakan hukuman, jam

kegiatan pelaksanaan, tempoh pelaksanaan perintah, waktu aktiviti, bentuk aktiviti, tempat, pemantauan, keingkaran, kerahsiaan diri, pembayaran upah,

peraturan tambahan dan juga penggabungan dengan perintah lain.

JADUAL 1 Pelaksanaan perintah khidmat masyarakat untuk pesalah kanak-kanak

Perkara	Butiran
Pentadbir	<ul style="list-style-type: none"> Perintah ini ditadbir dan diuruskan oleh Jabatan Kebajikan Masyarakat.
Had umur	<ul style="list-style-type: none"> Hanya untuk pesalah berusia 14-18 tahun.
Jenis kesalahan	<ul style="list-style-type: none"> Semua jenis kesalahan kecuali 'jenayah berat' yang disenaraikan oleh Akta 611.
Jam kredit pelaksanaan	<ul style="list-style-type: none"> Bergantung kepada jenis kesalahan. Minima : 50 jam Maksima : 240 jam
Tempoh pelunasan	<ul style="list-style-type: none"> Antara 12 – 24 bulan dan perlu dilakukan setiap bulan.
Waktu aktiviti	<ul style="list-style-type: none"> Jam kredit perlu dipuratakan kepada setiap bulan yang diperintahkan oleh mahkamah.
Pelaksanaan	<ul style="list-style-type: none"> Aktiviti boleh dilaksanakan oleh pesalah secara individu ataupun secara berkumpulan.
Bentuk aktiviti kemasyarakatan	<ul style="list-style-type: none"> Aktiviti yang berasaskan interaksi dengan masyarakat. Contoh aktiviti: Khidmat di rumah orang tua, rumah anak yatim, kanak-kanak cacat, sekolah, hospital dan rumah ibadah. Bukan aktiviti fizikal yang tiada interaksi dengan masyarakat seperti membersihkan kawasan, mengecat dan memperbaiki bangunan. Jabatan Kebajikan Masyarakat perlu mengenal pasti tempat yang sesuai untuk aktiviti khidmat masyarakat di setiap bidang kuasa Mahkamah Bagi Kanak-kanak.
Tempat aktiviti	<ul style="list-style-type: none"> Tempat aktiviti mestilah agensi atau institusi yang ditadbir oleh mana-mana jabatan dan agensi kerajaan. Tempat aktiviti yang ditadbir oleh agensi swasta dan persendirian, perlu didaftarkan dengan Jabatan Kebajikan Masyarakat.
Pegawai pemantau	<ul style="list-style-type: none"> Pegawai ahlak atau pegawai yang ditetapkan oleh Jabatan Kebajikan Masyarakat. Pegawai pemantau bertanggungjawab menyelia individu atau kumpulan pesalah kanak-kanak. Pegawai pemantau akan menetapkan aktiviti yang bersesuaian untuk setiap pesalah kanak-kanak dan jam kredit yang perlu dilaksana setiap bulan.
Laporan perkembangan	<ul style="list-style-type: none"> Setiap enam bulan, pegawai pemantau perlu melaporkan kepada Mahkamah Bagi Kanak-kanak tentang perkembangan pesalah melaksanakan perintah. Perbuatan pesalah yang berikut adalah terjumlah kepada keingkaran yang boleh mengakibatkan tindakan mahkamah:
Keingkaran	<ul style="list-style-type: none"> Pesalah kanak-kanak tidak melaksanakan tugas selama tiga kali tanpa alasan munasabah. Pesalah tidak menyelesaikan jam kredit yang ditetapkan pada bulan tersebut. Mahkamah boleh menggantikan dengan perintah lain sekiranya pesalah kanak-kanak melakukan keingkaran. Pesalah kanak-kanak tidak boleh memakai sebarang pakaian pengenalan sebagai pesalah ketika melaksanakan perintah.
Kerahsiaan identiti	<ul style="list-style-type: none"> Pesalah didaftarkan dan diidentifikasi dengan bukan nama sebenar ketika melaksanakan perintah di institusi. Aktiviti khidmat masyarakat tidak boleh dilaporkan dalam mana-mana media. Jabatan Kebajikan Masyarakat perlu merangka peraturan yang mengikat pesalah kanak-kanak yang menjalani khidmat masyarakat.
Peraturan	<ul style="list-style-type: none"> Peraturan meliputi: Tidak boleh membawa orang lain semasa menjalankan aktiviti. Tidak melakukan sebarang kesalahan jenayah yang lain. Mematuhi perintah dan peraturan yang ditetapkan oleh institusi tempat aktiviti dan arahan pegawai pemantau.
Bayaran upah	<ul style="list-style-type: none"> Tiada bayaran upah boleh diberikan kepada pesalah kanak-kanak yang menjalani khidmat masyarakat.
Penggabungan dengan perintah lain.	<ul style="list-style-type: none"> Perintah khidmat masyarakat sesuai untuk digabungkan dengan perintah percubaan. Boleh juga menjadikan khidmat masyarakat sebagai syarat bagi perintah percubaan. Boleh dikenakan kepada pesalah kanak-kanak yang tempoh pemenjarannya masih berbaki 6 bulan bagi mengintegrasikan mereka dengan masyarakat.

Artikel ini mencadangkan agar semua item yang diperincikan di atas perlu dimasukkan dalam Akta 611. Perintah khidmat masyarakat perlu dimasukkan dalam s. 91 Akta 611. Kemudian, seksyen baru perlu dimasukkan bagi menerangkan pentadbiran perintah tersebut. Di samping itu, Akta 593 juga perlu dipinda bagi menjelaskan cara pelaksanaan perintah khidmat masyarakat kepada kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang.

KESIMPULAN

Perintah khidmat masyarakat diyakini dapat memulihkan kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang dan memberi peluang kepada mereka untuk membayar semula kepada masyarakat. Kanak-kanak itu akan dapat berinteraksi dengan masyarakat sepanjang melaksanakan perintah itu dan belajar mematuhi norma masyarakat. Tambahan lagi, teori pemulihan yang mendasari perintah khidmat masyarakat adalah teori terbaik dan yang paling bersesuaian untuk kanak-kanak berbanding pesalah dewasa. Ini kerana teori pemulihan diyakini berpotensi untuk mengubah tingkah laku kanak-kanak menjadi individu yang patuh undang-undang dan boleh berintegrasi semula dengan masyarakat.

Artikel ini turut membincangkan secara ringkas berkenaan kerangka perundangan yang mendasari perintah khidmat masyarakat dan model pelaksanaannya. Kupasan ini membuktikan bahawa perintah khidmat masyarakat adalah perintah yang praktikal dan efektif untuk kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang di Malaysia. Pindaan perlu dibuat terhadap Akta 611 dan Akta 593 bagi memastikan hasrat Kerajaan Malaysia untuk mewujudkan perintah ini terhadap kanak-kanak dapat direalisasikan. Dengan itu, sistem keadilan jenayah kanak-kanak di Malaysia akan lebih bersifat mengutamakan kepentingan kanak-kanak sejajar dengan garis panduan yang ditetapkan oleh Konvensyen Hak Asasi Kanak-kanak (CRC).

NOTA

- ¹ S. 293(1)(e) Kanun Acara Jenayah (Semakan 1999)(Akta 593).
- ² Anon, 2011, Pinda akta elak kanak-kanak dipenjar, Utusan Malaysia, 27 Julai, (atas talian), http://www.utusan.com.my/utusan/info.asp?y=2011&dt=0727&pub=utusan_malaysia&sec=Dalam_Negeri&pg=dn_08.htm&arc=hive, 26 Disember 2011.
- ³ Mohd. Al-Adib Samuri & Noor Aziah Mohd Awal, 'Hukuman terhadap pesalah kanak-kanak di Malaysia: pencegahan atau pemulihan?' (2009) 13 *Jurnal Undang-undang*, hlm 35-54.
- ⁴ T. May, *Probation: Politics, Policy, and Practice*, Open University Press, Philadelphia, 1991, hlm 131.
- ⁵ D. S. Claster, *Bad Guys and Good Guys: Moral Polarization and Crime*, Westport CT, Greenwood Press, 1992, hlm 246.
- ⁶ E. McLaughlin & J. Muncie, *The SAGE Dictionary of Criminology*, London: SAGE, 2006, hlm 44.

- ⁷ T. R. Clear & A. A. Braga, *Community corrections*, dlm. J. Q. Wilson & J. Petersilia (pnyt.) *Crime*, JCS Press: San Francisco, 1995, hlm 428.
- ⁸ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, University of North Texas Press, United States of America, 2004, hlm 148.
- ⁹ D. M. Rauner, *They Still Pick Me up When I Fall: the Role of Caring in Youth Development and Community Life*, Columbia University Press, New York, 2000, hlm 62.
- ¹⁰ C. W. Stenberg & W. G. Colman, *A Health and Education Policy Issues Handbook*, Greenwood Press, Westport CT, 1994, hlm 424.
- ¹¹ D. M. Rauner, *They Still Pick Me up When I Fall: The Role of Caring in Youth Development and Community Life*, hlm 63.
- ¹² G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 148.
- ¹³ M. Tonry (pnyt.), *The Handbook of Crime & Punishment*, Oxford University Press, New York, 2001, hlm 696.
- ¹⁴ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 149.
- ¹⁵ M. Tonry (pnyt.), *The Handbook of Crime & Punishment*, hlm 696.
- ¹⁶ J. D. Hirschel & W. Wakefield, *Criminal Justice in England and the United States*, Praeger Publishers, Westport CT, 1995, hlm 203.
- ¹⁷ L. F. Alarid, P. F. Cromwell, & R. V. Del Carmen, *Community-Based Corrections*, Cengage Learning, United States of America, 2007, hlm 221.
- ¹⁸ E. McLaughlin & J. Muncie, *The SAGE Dictionary of Criminology*, hlm 347.
- ¹⁹ H. L. Packer, *The Limits of the Criminal Sanction*, Stanford University Press, California, 1968, hlm 53.
- ²⁰ B. Hudson, *Understanding Justice: an Introduction to Ideas, Perspectives, and Controversies in Modern Penal Theory*, Open University Press, Milton Keynes, 2003, hlm 26.
- ²¹ G. D. Walters, *Foundations of Criminal Science*, Praeger, New York, 1992, hlm 225-229.
- ²² T. D. Miethe, Hong Lu, *Punishment: a Comparative Historical Perspective*, Cambridge University Press, United Kingdom, 2005, hlm 17.
- ²³ M. Jackson, *Criminal Law in Hong Kong*, Hong Kong University Press, Hong Kong, 2003, hlm 22.
- ²⁴ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 14.
- ²⁵ M. Jackson, *Criminal Law in Hong Kong*, hlm 22.
- ²⁶ M. A. Horowitz, 'Kids who kill: a critique of how the American legal system deals with juveniles who commit homicide' (2000) 63(3) *Law and Contemporary Problems*, hlm 133.
- ²⁷ F. T. Cullen & J. P. Wright, *Criminal justice in the lives of American adolescents: choosing the future*, dlm. J. T. Mortimer & R. Larson (pnyt.), *The Changing Adolescent Experience: Societal Trends and the Transition to Adulthood*, hlm 108.
- ²⁸ T. F. Geraghty, 'Justice for children: how do we get there?' (1997) 88 (1) *Journal of Criminal Law and Criminology*, hlm 190.
- ²⁹ T. G. Moeller, *Youth Aggression and Violence: a Psychological Approach*, Lawrence Erlbaum Associates, United States of America, 2001, 37.
- ³⁰ D. A. Harley, 'Vocational rehabilitation services for an offender population', (1996) 62(2) *The Journal of Rehabilitation*, hlm 45.
- ³¹ N. J. Davis, *Youth Crisis Growing up in the High-Risk Society*, Praeger Publishers, Westport CT, 1999, hlm 213.
- ³² C. R. Mann, *Female Crime and Delinquency*, University of Alabama Press, United States of America, 1984, hlm 191.
- ³³ M. Duffy, Introduction: a global overview of the issues of and responses to teen gangs, dlm. M. P. Duffy & S. E. Gillig (pnyt.), *Teen Gangs: a Global View*, Greenwood Press, Westport CT, 2004, hlm 9.
- ³⁴ E. Pagnanelli, 'Children as adults: the transfer of juveniles to adult courts and the potential impact of *Roper v Simmons*', (2007) 44 (1) *American Criminal Law Review*, hlm 175.

- ³⁵ D. J. Champion & G. L. Mays, *Transferring Juveniles to Criminal Courts: Trends and Implications for Criminal Justice*, hlm 25.
- ³⁶ R. D. Hoge, N. Guerra & P. Boxer, *Treating the Juvenile Offender*, Guilford Press, United States of America, 2008, hlm 2.
- ³⁷ J. L. Nolan, *Drug Courts in Theory and in Practice*, Aldine Transaction, United States of America, 2002, hlm 13.
- ³⁸ F. T. Cullen & J. P. Wright, *Criminal justice in the lives of American adolescents: choosing the future*, dlm. J. T. Mortimer & R. Larson (pnyt.) *The Changing Adolescent Experience: Societal Trends and the Transition to Adulthood*, hlm 113.
- ³⁹ R. V. Heckel & D. M. Shumaker, *Children Who Murder: a Psychological Perspective*, Praeger, Westport CT, 2001, hlm 138.
- ⁴⁰ L. V. Moore, *Juvenile Crime: Current Issues and Background*, Nova Publishers, United States of America, 2003, hlm 98.
- ⁴¹ J. Fagan, 'Community-based treatment for mentally disordered juvenile offenders', (1991) 20 (1) *Journal of Clinical Child Psychology*, hlm 45.
- ⁴² E. Pagnanelli, 'Children as adults: the transfer of juveniles to adult courts and the potential impact of *Roper v Simmons*', hlm 175.
- ⁴³ J. D. Hirschel & W. Wakefield, *Criminal Justice in England and the United States*, hlm 203.
- ⁴⁴ J. H. Stark & H. W. Goldstein, *The Rights of Crime Victims*, Bantam Books, Toronto, 1985, hlm 175.
- ⁴⁵ B. C. Feld, *Bad Kids: Race and the Transformation of the Juvenile Court*, Oxford University Press, New York, 1999, hlm 116.
- ⁴⁶ B. C. Feld, *Bad Kids: Race and The Transformation of the Juvenile Court*, hlm 212.
- ⁴⁷ T. R. Clear & A. A. Braga, *Community corrections*, dlm. J. Q. Wilson & J. Petersilia (pnyt.), *Crime*, hlm 437.
- ⁴⁸ J. Cochrane, G. Melville & I. Marsh, *Criminal Justice: an Introduction to Philosophies, Theories and Practice*, hlm 22.
- ⁴⁹ P. J. Tak, *Sentencing and Punishment in the Netherlands*, dlm. M. Tonry & R. S. Frase (pnyt.), *Sentencing and Sanctions in Western Countries*, hlm 168.
- ⁵⁰ M. Tonry, *Sentencing Matters*, Oxford University Press, New York, 1996, hlm 121.
- ⁵¹ N. Morris & D. J. Rothman (pnyt.), *The Oxford History of the Prison: the Practice of Punishment in Western Society*, Oxford University Press, New York, 1995, hlm 256.
- ⁵² T. R. Clear & A. A. Braga, *Community corrections*, dlm. J. Q. Wilson & J. Petersilia (pnyt.), *Crime*, hlm 428.
- ⁵³ D. Maloney, 'Restorative community service: earning redemption, gaining skills, and proving worth' (2007)15 (4) *Reclaiming Children and Youth*, hlm 214-219.
- ⁵⁴ Delgado, *Where are All the Young Men and Women of Color?: Capacity Enhancement Practice in the Criminal Justice System*, Columbia University Press, New York, 2001, hlm 103.
- ⁵⁵ J. R. Cook, *Asphalt Justice: a Critique of the Criminal Justice System in America*, Praeger, Westport CT, 2001, hlm 190.
- ⁵⁶ D. S. Claster, *Bad Guys and Good Guys: Moral Polarization and Crime*, hlm 246.
- ⁵⁷ P. J. Tak, *Sentencing and Punishment in the Netherlands*, dlm. M. Tonry & R. S. Frase (pnyt.), *Sentencing and Sanctions in Western Countries*, hlm 166.
- ⁵⁸ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 151.
- ⁵⁹ P. J. Tak, *Sentencing and Punishment in the Netherlands*, dlm. M. Tonry & R. S. Frase (pnyt.), *Sentencing and Sanctions in Western Countries*, hlm 166.
- ⁶⁰ D. J. Champion & G. L. Mays, *Transferring Juveniles to Criminal Courts: Trends and Implications for Criminal Justice*, hlm 50.
- ⁶¹ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 151.
- ⁶² J. R. Cook, *Asphalt Justice: a Critique of the Criminal Justice System in America*, hlm 150.
- ⁶³ D. J. Champion & G. L. Mays, *Transferring Juveniles to Criminal Courts: Trends and Implications for Criminal Justice*, hlm 50.
- ⁶⁴ D. Hirschel, W. Wakefield & S. Sasse, *Criminal Justice in England and the United States*, hlm 203.
- ⁶⁵ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 161.
- ⁶⁶ F. G. Reamer, *Criminal Lessons: Case Studies and Commentary on Crime and Justice*, Columbia University Press, New York, 2003, hlm 17.
- ⁶⁷ G. D. Walters, *Foundations of Criminal Science*, jil. 2, hlm 172.
- ⁶⁸ J. Dignan, *Understanding Victims and Restorative Justice*, Open University Press, England, 2005, hlm 109.
- ⁶⁹ M. Tonry (pnyt.), *The Handbook of Crime & Punishment*, hlm 696.
- ⁷⁰ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 156.
- ⁷¹ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 148.
- ⁷² G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 157.
- ⁷³ T. May, *Probation: Politics, Policy, and Practice*, hlm 131.
- ⁷⁴ J. Tak, *Sentencing and Punishment in the Netherlands*, dlm. M. Tonry & R. S. Frase (pnyt.), *Sentencing and Sanctions in Western Countries*, Oxford University Press, Oxford, 2001, hlm 168.
- ⁷⁵ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 161.
- ⁷⁶ D. Maloney, 'Restorative community service: earning redemption, gaining skills, and proving worth', hlm 214-9.
- ⁷⁷ M. Tonry (pnyt.), *The Handbook of Crime & Punishment*, hlm 696.
- ⁷⁸ J. D. Hirschel & W. Wakefield, *Criminal Justice in England and the United States*, hlm 203.
- ⁷⁹ G. A. Caputo, *Intermediate Sanctions in Corrections*, hlm 153-5.
- ⁸⁰ Seksyen293, Akta 593. Perkataan 'pesalah muda' ditakrifkan oleh s. 2 Akta 593 sebagai bermaksud: "seseorang yang disabitkan dengan kesalahan yang boleh dihukum dengan denda atau pemenjaraan yang berusia 18 tahun ke atas dan di bawah 21 tahun."
- ⁸¹ Akta A1274.
- ⁸² Akta A1273.
- ⁸³ Akta A1274.
- ⁸⁴ Seksyen293(1)(ii) Akta 593.
- ⁸⁵ Seksyen293(1)(e)(i) Akta 593.
- ⁸⁶ Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, 2009, *Perkhidmatan Perintah Khidmat Masyarakat*, (atas talian) http://www.jkm.gov.my/index.php?option=com_content&view=article&id=72&Itemid=80&lang=ms, 26 Disember 2011.

RUJUKAN

- Alarid, L. F., Cromwell, P. F. & Del Carmen, R. V. 2007. *Community-Based Corrections*. United States of America: Cengage Learning.
- Utusan Malaysia. 2011. Pinda akta elak kanak-kanak dipenjarakan, 27 Julai, [atas talian], http://www.utusan.com.my/utusan/info.asp?y=2011&dt=0727&pub=utusan_malaysia&sec=Dalam_Negeri&pg=dn_08.htm&arc=hive, [26 Disember 2011].
- Caputo, G. A. 2004. *Intermediate Sanctions in Corrections*. Texas: University of North Texas Press.

- Champion, D. J. & Mays, G. L. 1991. *Transferring Juveniles to Criminal Courts: Trends and Implications For Criminal Justice*. Westport, CT: Praeger Publishers.
- Claster, D. S. 1992. *Bad Guys and Good Guys: Moral Polarization and Crime*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Clear, T. R. & Braga, A. A. 1995. Community corrections. Dlm. *Crime*, disunting oleh Wilson, J. Q. & Petersilia, J. San Francisco: ICS Press.
- Cook, J. R. 2001. *Asphalt Justice: A Critique of The Criminal Justice System in America*. Praeger, Westport CT: Praeger Publishers.
- Cullen, F. T. & Wright, J. P. 2002. Criminal justice in the lives of American adolescents: choosing the future, Dlm. *The Changing Adolescent Experience: Societal Trends and the Transition to Adulthood*, disunting oleh Mortimer, J. T. & Larson, R., 94. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Davis, N. J. 1999. *Youth Crisis Growing Up in the High-Risk Society*. Westport, CT: Praeger Publishers.
- Delgado, M. 2001. *Where Are All the Young Men and Women Of Color?: Capacity Enhancement Practice in the Criminal Justice System*. New York: Columbia University.
- Dignan, J. 2005. *Understanding Victims and Restorative Justice*. England: Open University Press.
- Duffy, M. 2004. Introduction: a global overview of the issues of and responses to teen gangs. Dlm. *Teen Gangs: a Global View*, disunting oleh Duffy, M. P. & Gillig, S. E., 1-12. Westport CT: Greenwood Press.
- Fagan, J. 1991. Community-based treatment for mentally disordered juvenile offenders. *Journal of Clinical Child Psychology* 20(1): 45.
- Feld, B. C. 1999. *Bad Kids: Race and The Transformation of the Juvenile Court*. New York: Oxford University Press.
- Geraghty, T. F. 1997. Justice for children: how do we get there. *Journal of Criminal Law and Criminology* 88(1): 190.
- Harley, D. A. 1996. Vocational rehabilitation services for an offender population. *The Journal of Rehabilitation* 62(2): 45.
- Heckel, R. V. & Shumaker, D. M. 2001. *Children Who Murder: A Psychological Perspective*. Westport CT: Praeger.
- Hirschel, J. D. & Wakefield, W. 1995. *Criminal justice in England and the United States*. Westport CT: Praeger Publishers.
- Hoge, R. D., Guerra, N. & Boxer, P. 2008. *Treating The Juvenile Offender*. United States of America: Guilford Press.
- Horowitz, M. A. 2000. Kids who kill: a critique of how the American legal system deals with juveniles who commit homicide. *Law and Contemporary Problems* 63(3): 133.
- Hudson, B. 2003. *Understanding Justice: an Introduction to Ideas, Perspectives and Controversies In Modern Penal Theory*. Edisi Ke-2. Milton Keynes: Open University Press.
- Jackson, M. 2003. *Criminal Law in Hong Kong*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Kanun Acara Jenayah (Semakan 1999)(Akta 593). Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, 2009, *Perkhidmatan Perintah Khidmat Masyarakat*, (atas talian) http://www.jkm.gov.my/index.php?option=com_content&view=article&id=72&Itemid=80&lang=ms, [26 Disember 2011].
- Maloney, D. 2007. Restorative community service: earning redemption, gaining skills, and proving worth. *Reclaiming Children and Youth* 15(4): 214-219.
- Mann, C. R. 1984. *Female Crime and Delinquency*. United States of America: University of Alabama Press.
- May, T. 1991. *Probation: Politics, Policy, and Practice*. Philadelphia: Open University Press.
- McLaughlin, E. & Muncie, J. 2006. *The SAGE Dictionary of Criminology*. London: SAGE.
- Miethe, T. D. & Hong Lu. 2005. *Punishment: A Comparative Historical Perspective*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Moeller, T. G. 2001. *Youth Aggression and Violence: a Psychological Approach*. United States of America: Lawrence Erlbaum Associates.
- Mohd. Al-Adib Samuri & Noor Aziah Mohd Awal. 2009. Hukuman terhadap pesalah kanak-kanak di Malaysia: pencegahan atau pemulihan? *Jurnal Undang-undang* 13: 35-54.
- Moore, L. V. 2003. *Juvenile Crime: Current Issues and Background*. United States of America: Nova Publishers.
- Morris, N. & Rothman, D. J., sunt. 1995. *The Oxford History of the Prison: the Practice of Punishment in Western Society*. New York: Oxford University Press.
- Nolan, J. L. 2002. *Drug Courts in Theory and in Practice*. United States of America: Aldine Transaction.
- Packer, H. L. 1968. *The Limits of the Criminal Sanction*. California: Stanford University Press.
- Pagnanelli, E. 2007. Children as adults: the transfer of juveniles to adult courts and the potential impact of Roper v Simmons. *American Criminal Law Review* 44(1): 175.
- Rauner, D. M. 2000. *They Still Pick Me up When I Fall: the Role of Caring on Youth Development and Community Life*. New York: Columbia University Press.
- Reamer, F. G. 2003. *Criminal Lessons: Case Studies and Commentary On Crime and Justice*. New York: Columbia University Press.

- Stark, J. H. & Goldstein, H. W. 1985. *The Rights of Crime Victims*. Toronto: Bantam Books.
- Stenberg, C. W. & Colman, W. G. 1994. *A Health and Education Policy Issues Handbook*. Westport CT: Greenwood Press.
- Tak, P. J. 2001. Sentencing and Punishment in the Netherlands. Dlm. *Sentencing and Sanctions in Western Countries*, disunting oleh M. Tonry & R. S. Frase, 168. Oxford: Oxford University Press.
- Tonry, M. sunt. 2001. *Penal Reform in Overcrowded Times*. New York: Oxford University Press.
- Tonry, M. 1996. *Sentencing Matters*. New York: Oxford University Press.
- Walters, G. D. 1992. *Foundations of Criminal Science*. New York: Praeger.

Mohd. Al-Adib Samuri
Jabatan Syariah
Fakulti Pengajian Islam
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 Bangi Selangor
Emel: al_adib@ukm.my